

*До спеціалізованої вченої ради
Д 08.727.02 Дніпровського державного
університету внутрішніх справ*

ВІДГУК

**опонента доктора юридичних наук, професора Мінченка С.І.
на дисертацію Сезонова Віктора Станіславовича на тему: «Правові та
теоретико-методологічні засади криміналістичного документознавства»,
поданого на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за
спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова
експертиза; оперативно-розшукова діяльність**

Ступінь актуальності обраної теми. Однією із головних засад кримінального провадження чинний КПК України визначив верховенство права, що обумовлює потребу у дотриманні всіх процедур щодо документального оформлення кожного зареєстрованого випадку вчинення кримінального правопорушення, що, у свою чергу, призводить до особливої ролі документа в кримінальному провадженні. В сучасних умовах розвитку інформаційних технологій розуміння документа зазнало суттєвих змін, що потрібно враховувати при експертному вивченні того чи іншого документа в кримінальному провадженні.

В умовах, коли в кримінальному провадженні дедалі активніше покладаються на експертні висновки та спеціальні знання, особливої важливості набуває питання гарантії захисту прав експертів та спеціалістів. Це підкреслюється необхідністю підвищення рівня доброчесності та прозорості судової системи, зокрема, з огляду на специфіку труднощів воєнного стану в Україні (включаючи переслідування за вчинення воєнних злочинів в умовах збройного конфлікту в державі). Забезпечення процесуальних прав для експертів та спеціалістів дозволяє не лише захистити їхні права, але й сприяє зміцненню

Дніпровський державний університет внутрішніх справ	
Вхід №	12/15
« 12 » 05 2026 р.	10
Основний док.	-
Додаток	-

законності та справедливості кримінального процесу. Це, у свою чергу, є запорукою довіри громадськості та дотримання принципу верховенства права.

Саме криміналістичне документознавство як галузь криміналістичної техніки покликано забезпечити підґрунтя використання інформації, що міститься в документах. Про це додатково свідчить постійно зростаюча кількість експертиз та експертних досліджень, що проводиться різними експертними установами, при чому судово-технічні експертизи документів складають не менше 5% від загальної кількості призначених експертиз.

З огляду на зазначене та положення, викладені дисертантом у рукописі дисертації на сторінках 1-3 реферату дисертації, актуальність теми є обґрунтованою та не викликає сумнівів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна. Рукопис є ґрунтовним аналізом правових та теоретико-методологічних засад криміналістичного документознавства, виконаним з високим рівнем теоретичної змістовності та методологічної системності.

Дисертантом обрано низку методологічних підходів, з-поміж яких, історичний, порівняльно-правовий, системно-структурний, функціональний, прогностичний та ін. Загальні логічні прийоми (дедукції, індукції, моделювання) використано для уточнення змісту окремих понять, а також формулювання дефініцій.

Методологічний ступінь обґрунтованості результатів дослідження зумовлений тим, що в роботі з позицій методологічного плюралізму обґрунтовано власне бачення правових та теоретико-методологічних засад криміналістичного документознавства в умовах сучасних соціальних змін та економічних трансформацій, що передбачає виявлення нормативно-правових прогалин, аналіз інституційних та функціональних зв'язків між суб'єктами кримінального судочинства.

Текст дисертаційного дослідження має чітку логіко-структурну побудову, що сприяє легкому сприйняттю складної аналітичної інформації. Серед

позитивних аспектів варто також виокремити чіткість викладення матеріалу та ясність формулювань. Використання філософських, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів дослідження забезпечили достовірність результатів дослідження. При цьому обґрунтованість отриманих автором наукових результатів також базується на логічній та достатньо переконливій аргументації висловлених положень і висновків.

Дисертаційна робота демонструє системний підхід до аналізу нормативних ініціатив та реформ у сфері правових та теоретико-методологічних засад криміналістичного документознавства, відкриває нові перспективи для подальших досліджень окресленої у предметі дослідження проблеми в умовах війни, цифровізації кримінального провадження.

Рецензований текст поєднує концептуальну новизну, логічну послідовність і нормативну конкретику. Дисертаційне дослідження демонструє високу академічну якість та потенціал до подальшого розвитку обраної наукової теми. Здійснений науковий аналіз має вагомий потенціал для подальших прикладних розробок правових та теоретико-методологічних засад криміналістичного документознавства.

Робота складається з основної частини (вступу, п'яти розділів, що об'єднують 20 підрозділів, висновків), списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації складає 361 сторінку. Список використаних джерел налічує 352 найменування і займає 39 сторінок. У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації; висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; сформульовано наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, розкрито шляхи та форми їх впровадження; визначено апробацію результатів дослідження, структуру та обсяг дисертації.

Структура роботи дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором.

Розділ 1 «Теоретичні основи криміналістичного документознавства» складається з чотирьох підрозділів, у яких охарактеризовано генезис

криміналістичного дослідження документів як галузі криміналістичної техніки, поняття документа в юриспруденції та криміналістиці, систему криміналістичного документознавства та криміналістична класифікація документів.

Розділ 2 «Правові та організаційні основи криміналістичного документознавства» складається зі чотирьох підрозділів, у яких окреслено основи правового регулювання документообігу в Україні, правові та організаційні засади збирання та використання документів як джерел доказів, нормативно-правову регламентацію та організація криміналістичного дослідження документів, зарубіжний досвід забезпечення процесуальних гарантій прав експерта і спеціаліста під час збирання та використання документів як джерел доказів у кримінальному провадженні.

Розділ 3 «Методологічні засади криміналістичного документознавства» складається з трьох підрозділів, у яких охарактеризовано об'єкти криміналістичного документознавства, завдання криміналістичного документознавства та методи криміналістичного документознавства.

Розділ 4 «Технології криміналістичного дослідження документів» складається з трьох підрозділів, у яких досліджено технології почеркознавчого, технічного, лінгвістичного та комплексного дослідження документів.

Розділ 5 «Технології дослідження окремих об'єктів криміналістичного документознавства» складається з трьох підрозділів, у яких досліджено криміналістичне дослідження грошей і цінних паперів, криміналістичне дослідження пластикових документів та криміналістичне дослідження електронних документів.

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати, що наукова новизна отриманих результатів визначається тим, дисертація дійсно є першим комплексним, системним монографічним дослідженням правових та теоретико-методологічних засад криміналістичного документознавства, в якому:

вперше:

– розроблено концепцію теоретико-методологічних та правових засад криміналістичного документознавства, а також вироблено на цій основі напрями вдосконалення доктринального, правотворчого та правозастосовного підходів до розуміння документа у кримінальному провадженні;

– криміналістичне документознавство пропонується розуміти у двох значеннях: теоретичному – як галузь криміналістичної техніки, що вивчає: поняття та зміст документів, способи їх виготовлення, практику використання з протиправною метою, засоби, прийоми та методи виявлення змін початкового змісту документів, особливості почерку людини; та праксеологічному – як діяльність слідчих, спеціалістів-криміналістів, експертів та інших уповноважених осіб зі збирання, дослідження, оцінки та використання інформації, що міститься у документах з метою забезпечення швидкого та повного розслідування кримінальних правопорушень, розшуку осіб, які їх вчинили, формування доказової бази;

– доведено, що об'єктом криміналістичного дослідження цифрових (електронних) документів є не тільки окремих електронний файл, що містить відомості, які мають значення для кримінального провадження, а й фізичний носій електронної інформації, що містить такий файл;

– на основі розмежування комплексної судової експертизи як процесуальної категорії та комплексного експертного дослідження документів, доведена доцільність законодавчого затвердження єдиної методики проведення комплексної документознавчої експертизи, незалежно від галузі судочинства, закріпивши це положення у Законі України «Про судову експертизу»;

– не зважаючи на те, що криміналістичне дослідження документів у багатьох випадках є багатооб'єктним та проводяться із залученням різних видів спеціальних знань (техніко-криміналістичних, почеркознавчих, лінгвістичних, авторознавчих тощо) запропоновано проводити означене дослідження за єдиною методикою й одним експертом, оскільки вказані галузі спеціальних знань фактично споріднені та є галузями криміналістичної техніки;

– з метою усунення недоліків та неузгодженостей порядку витребування

слідчим, дізнавачем та прокурором від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб необхідних документів як джерел доказів, запропоновано доповнити частину 2 ст. 93 КПК України положенням щодо порядку витребування документів, що здійснюється за постановою слідчого з обов'язковою вказівкою на строки її виконання: не пізніше п'яти робочих днів із дня отримання постанови і до десяти робочих днів, якщо витребування стосується надання значного обсягу інформації або потребує збору та перевірки інформації серед значної кількості даних, про що слідчий складає відповідний протокол;

удосконалено:

– криміналістичне учення про те, що загалом документ є обов'язковим та невід'ємним елементом будь-якої діяльності (управлінської в цілому чи певної, галузевої), у якому певним способом (графічним (писемним), усним (словесним), картографічним, топографічним, стенографічним, живописним, нотним, образотворчим, аудіо-візуальним тощо) зафіксовано інформацію на матеріальному носії (папір, фото-, відео-, аудіоносій, фото-, кіноплівка, фото-, кінокадр, електронний накопичувач інформації (flash-карта), диск, дискета, касета, перфокарта тощо);

– наукові погляди щодо документа як матеріального об'єкта, що є одним із процесуальних джерел доказів, спеціально створений з метою збереження інформації, зафіксованої за допомогою письмових знаків, звуків, зображення тощо відомості, який може бути використаний як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження та мають значення для нього, який відповідає вимогам належності, допустимості, достовірності та достатності;

– рекомендації щодо використання спеціальних знань при розслідуванні кримінальних правопорушень у формі залучення спеціаліста до проведення слідчих (розшукових) дій та проведення експертизи;

дістали подальшого розвитку:

– твердження про те, що розвиток технології «deepfake», яка використовує

штучний інтелект для маніпулювання аудіо- та відеоконтентом, створює ще більше виклики для експертів та спеціалістів, що вимагає подальшого вдосконалення організаційних аспектів криміналістичного дослідження документів в Україні в частині роботи з електронною документацією, таких, як аналіз електронного підпису, електронної пошти, ціль-даних та інших цифрових слідів, автоматизованого аналізу документів;

– положення про те, що предметом самостійних наукових пошуків має стати питання щодо розробки спеціального методичного забезпечення документування змісту криміналістичного дослідження, розроблення типових зразків документів, де мають фіксуватися виявлені фактичні дані, а також відображатися результати та наслідки застосування тих чи інших дій;

– рекомендації щодо виявлення, фіксації та попереднього дослідження документів, вилучених під час проведення слідчих (розшукових) дій та використання слідової інформації, що в них міститься для встановлення та розшуку осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, висунення версій та планування розслідування.

Ознайомлення з науковим дослідженням дає підстави стверджувати, що основні положення та висновки, які виносяться здобувачем на захист, мають відповідний високий рівень наукової новизни.

Дисертаційне дослідження має обґрунтовані й достовірні авторські наукові положення та висновки, які доповнюють наявні позиції науковців або пропонують нові способи розв'язання окресленої у предметі рукопису проблеми.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони становлять науково-теоретичний і практичний інтерес і можуть бути використані в:

– *науково-дослідній сфері* – під час подальших дослідження проблем використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві;

– *правотворчості* – висновки, пропозиції та рекомендації, сформульовані в дисертації, можуть бути основою для вдосконалення законодавчих актів, що

регулюють використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві;

– *правозастосовній діяльності* використання одержаних результатів дозволить підвищити ефективність проведення судово-технічних експертиз документів у кримінальних провадженнях;

освітньому процесі – під час викладання навчальних дисциплін «Криміналістика», «Методика розслідування кримінальних правопорушень», та відповідних спецкурсів..

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій у наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні положення, висновки та пропозиції, сформульовані за результатами дисертаційної роботи, висвітлено в 19 статтях, опублікованих у наукових виданнях України, визнаних фаховими з юридичних наук, 8 статтях, опублікованих у виданнях, які включені до наукометричних баз даних Web of Science Core Collection, Scopus, 16 працях апробаційного характеру.

Таке представлення результатів наукової роботи повною мірою вказують, що дисертація пройшла **належну апробацію** та є самостійною науковою працею, яка має завершений характер.

Опубліковані праці повністю відображають основний зміст дисертаційної роботи. **Реферат** відображає основний зміст дисертації.

Дисертаційна робота містить теоретичні положення і висновки, сформульовані дисертанткою особисто. Використані в дисертаційній роботі ідеї і положення науковців мають відповідне посилання і використані з метою підкріплення ідей автора. Під час ретельного вивчення змісту дисертації Сезонова В.С. не виявлено академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації у дисертації та в наукових публікаціях здобувача.

Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертаційної роботи щодо її змісту та оформлення *Попри наукову цінність роботи, дисертація не позбавлена певних зауважень і суперечливих положень, які потребують додаткових пояснень та уточнень.*

1) Автор досить обґрунтовано пропонує практично значущі рекомендації щодо різних видів судово-технічної експертизи документів, проте не акцентує увагу на те, як саме змінились ситуація з початку російсько-української війни. Запрошую до дискусії здобувача з цього приводу під час захисту.

2) Автором дійсно уперше доведено, що об'єктом криміналістичного дослідження цифрових (електронних) документів є не тільки окремий електронний файл, що містить відомості, які мають значення для кримінального провадження, а й фізичний носій електронної інформації, що містить такий файл. У зв'язку із цим виникає питання про відсутність розроблених автором пропозицій по правильному вилученню під час, наприклад, проведення обшуку, фізичних носіїв електронної інформації з тим, щоби надалі від власників таких носіїв не надходило скарг.

3) Проведення якісних судово-технічних експертиз документів не можливе без взаємодії різних суб'єктів кримінального судочинства, тоді як на мою думку автором не приділено достатньо уваги проблематиці забезпечення взаємодії у цьому процесі між органами та підрозділами експертних установ із Національною поліцією, з іншими суб'єктами протидії кримінальним правопорушенням – зокрема порядку взаємодії, розподілу компетенцій суб'єктів та проблем, які виникають на цьому полі.

4) У висновках автор досить схоластично вказує на те, що для лінгвістів у цю епоху міжнародних судів важливо буде зрозуміти практику дискурсу міжнародного права та ознайомитися зі звичаями правових систем інших країн. Разом із цим, жодних рекомендацій щодо підвищення кваліфікації лінгвістів автор не надає.

Зазначені вище зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження, вони мають сприяти науковій дискусії під час публічного захисту дисертації, як це і передбачено вимогами до процедури захисту дисертації.

Дисертація Сезонова Віктора Станіславовича на тему: «Правові та теоретико-методологічні засади криміналістичного документознавства», є

самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке містить наукові положення та науково обґрунтовані результати, що розв'язують важливе науково-прикладне завдання і щодо яких здобувач є суб'єктом авторського права, а саме: воно дозволило дисертанту отримати результати, які є суттєвим внеском у розвиток криміналістичної техніки.

Виходячи з вищевикладеного, вважаємо, що дисертаційне дослідження «Правові та теоретико-методологічні засади криміналістичного документознавства», подане на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза, є завершеною науковою працею, яка цілком відповідає вимогам, визначеним Порядком присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженим постановою Кабміну від 17.11.2021 № 1197, та висуваються до докторських дисертацій, а його автор, **Сезонов Віктор Станіславович**, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

**Опонент –
Директор департаменту
з питань діяльності правоохоронних органів,
органів юстиції та запобігання корупції
Секретаріату Кабінету Міністрів України
доктор юридичних наук, професор**

Сергій МІНЧЕНКО

Згідно засвідчено

Головний спеціаліст

відділу персоналу Секретаріату

Кабінету Міністрів України

департаменту управління

Секретаріату

Т. Українець

